

مبانی مشروعیت نظام جمهوری اسلامی

www.ketab.ir

سرشناسه:	تابش، رضا ۱۳۵۷-
عنوان و نام پدیدآور:	مبانی مشروعیت نظام جمهوری اسلامی / تألیف رضا تابش، جعفر محسنی دره‌بیدی.
مشخصات نشر:	تهران: مرکز اسناد انقلاب اسلامی، ۱۳۹۰.
مشخصات ظاهری:	۳۳۶ ص.
فروست:	مرکز اسناد انقلاب اسلامی؛ ۷۶۶. حقوق سیاسی؛ ۲۸
شابک:	۵۴۰۰۰ ریال: ۰-۴۱۹-۵۳۱-۹۶۴-۹۷۸
موضوع:	مشروعیت حکومت
موضوع:	مشارکت سیاسی - ایران
موضوع:	مشروعیت حکومت (فقه)
موضوع:	ایران - سیاست و حکومت - ۱۳۵۸.
شناسه افزوده:	محسنی، جعفر، ۱۳۶۰-
شناسه افزوده:	مرکز اسناد انقلاب اسلامی
رده‌بندی کنگره:	۱۳۹۰ م ۲ ت ۲ / JC ۴۹۷
رده‌بندی دیویی:	۳۲۰/۰۱۱
شماره کتابشناسی ملی:	۲۴۶۲۹۳۰

انتشارات مرکز اسناد انقلاب اسلامی

عنوان: میانی مشروعیت نظام جمهوری اسلامی

تألیف: رضا تابش، جعفر محسنی دره‌بیدی

نوبت چاپ: اول، تابستان ۱۳۹۰

شمارگان: ۲۰۰۰ قیمت: ۵۴۰۰ تومان

حروف‌چینی و لیتوگرافی: انتشارات مرکز اسناد انقلاب اسلامی

چاپ و صحافی: چاپخانه مرکز اسناد انقلاب اسلامی

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۴۱۹-۵۳۱-۰

ISBN: 978-964-419-531-0

مقوق این اثر برای ناشر محفوظ است

نشانی: تهران، خیابان شریعتی، نرسیده به میدان قدس، روبروی پمپ بنزین اسدی، پلاک ۱۹۵۴،
مرکز اسناد انقلاب اسلامی، صندوق پستی ۱۹۳۹۵/۳۸۹۶ تلفن: ۲۲۲۱۱۱۹۴، تلفکس: ۲۲۲۱۱۱۷۴

www.irdc.ir

فهرست مطالب

۱۵.....	مقدمه
۱۷.....	پیشگفتار

بخش اول:

۲۱.....	مشروعیت و مشروعیت سیاسی
۲۳.....	فصل اول: مفهوم‌شناسی مشروعیت و مشروعیت سیاسی
۲۳.....	گفتار اول: تعریف مشروعیت و مشروعیت سیاسی
۲۳.....	الف) تعریف قدرت
۲۵.....	ب) منابع قدرت
۲۶.....	ج) شیوه‌های اعمال قدرت
۲۸.....	د) اقتدار
۳۰.....	ه) مشروعیت
۳۴.....	گفتار دوم: مشروعیت در اندیشه‌ی سیاسی
۳۴.....	۱- نظریه‌ی الهی
۳۶.....	۲- نظریه‌ی فرودستی
۳۷.....	۳- فرمانروایی مبتنی بر خیر
۳۹.....	۴- نظریه مبتنی بر رضایت
۳۹.....	گفتار سوم: مشروعیت در اندیشه‌ی نظریه‌پردازان

- الف) نظریه پردازان اهل سنت ۴۰
- ۱- غزالی ۴۰
- ۲- خواجه نظام الملک توسی ۴۳
- ۳- خنجی ۴۶
- ب) نظریه پردازان اهل تشیع ۴۷
- ۱- علامه مجلسی ۴۸
- ۲- شیخ فضل الله نوری ۴۹
- ۳- علامه نائینی ۵۰
- ۴- امام خمینی (ره) ۵۲
- ج) مشروعیت در اندیشه‌ی نظریه پردازان غرب ۵۵
- ۱- نظریه پردازان حقوق الهی شاهان ۵۵
- ۲- نظریه پردازان قرارداد اجتماعی ۵۷
- ۳- ماکس وبر ۵۹
- فصل دوم: انواع مشروعیت سیاسی ۶۱
- گفتار اول: تقسیم‌بندی براساس نظام‌های سیاسی ۶۱
- ۱- مدل دموکراسی لیبرال ۶۱
- ۲- مدل کمونیستی ۶۳
- ۳- مدل دولت اسلامی ۶۵
- الف) نظام سیاسی خلافت ۶۵
- ب) نظام سیاسی شیعه ۶۸
- گفتار دوم: تقسیم‌بندی براساس مبانی و منابع مشروعیت ۶۹
- ۱- سنت ۷۰
- ۲- عقلانیت یا بوروکراسی ۷۰
- ۳- کاریزما ۷۱
- الف) منابع و مبانی مشروعیت نزد اهل تسنن ۷۲
- ب) منابع و مبانی مشروعیت نزد تشیع ۷۳
- ۱- مشروعیت الهی ۷۴

- ۲- مشروعیت مردمی ۷۵
- ۳- مشروعیت الهی- مردمی ۷۵

بخش دوم:

- سابقه‌ی مبحث مشروعیت در اسلام و ایران ۷۷
- فصل اول: مشروعیت در اندیشه‌ی سیاسی اسلام ۷۹
- گفتار اول: مشروعیت در تاریخ سیاسی تسنن ۷۹
- الف) خلفای راشدین ۷۹
- ب) امویان ۸۰
- پ) عباسیان ۸۵
- ت) عثمانی ۸۸
- گفتار دوم: مشروعیت در تاریخ سیاسی تشیع ۹۱
- الف) تکوین و تحول اندیشه‌ی سیاسی تشیع ۹۲
- ب) دولت‌های شیعی ۹۵
- فصل دوم: مشروعیت در اندیشه‌ی سیاسی ایران ۱۰۵
- گفتار اول: مشروعیت در نظریه‌ی پادشاهی ایران باستان ۱۰۵
- الف) دولت‌های ایران باستان ۱۰۵
- ۱- هخامنشیان ۱۰۵
- ۲- ساسانیان ۱۰۸
- ب) مبانی مشروعیت پادشاهی ایران باستان ۱۱۰
- ۱- قدرت یا زور ۱۱۰
- ۲- آیین یا قرارداد اجتماعی ۱۱۲
- ۳- فره ایزدی ۱۱۲
- گفتار دوم: مشروعیت در دولت صفویه ۱۱۳
- مبانی مشروعیت دولت صفویه ۱۱۵
- ۱- زور و غلبه ۱۱۵

- ۱۱۶..... ۲- موقعیت ظل‌اللهی
- ۱۱۷..... ۳- تشیع
- ۱۱۸..... ۴- روحانیون و علمای شیعه
- ۱۲۰..... ۵- تصوف
- ۱۲۳..... گفتار سوم: مبانی مشروعیت دولت قاجار
- ۱۲۴..... ۱- زور و غلبه
- ۱۲۶..... ۲- فره ایزدی
- ۱۲۷..... ۳- تشیع
- ۱۲۸..... ۴- روحانیون و علمای شیعه
- ۱۳۰..... گفتار چهارم: مبانی مشروعیت دولت پهلوی
- ۱۳۰..... مبنی برسی افراطی
- ۱۳۰..... غربی‌گرایی (مکزی‌اسیون)
- ۱۳۰..... الف) مبانی مشروعیت حکومت پهلوی اول
- ۱۳۰..... ۱- ناسیونالیسم باستان‌گرای افراطی
- ۱۳۲..... ۲- نهادهای مدرن و پارلمان
- ۱۳۳..... ب) مبانی مشروعیت حکومت پهلوی دوم
- ۱۳۳..... ۱- زور(استبداد)
- ۱۳۳..... ۲- فره ایزدی(ظل‌اللهی)
- ۱۳۶..... ۳- عامل تشیع
- ۱۳۸..... ۴- ناسیونالیسم باستان‌گرا (پارسی‌گرایی)
- ۱۳۹..... ۵- نهادهای مدرن

بخش سوم:

- ۱۴۱..... مشروعیت و نظام جمهوری اسلامی
- ۱۴۳..... فصل اول: پیشینه‌ی نظری جمهوری اسلامی
- ۱۴۴..... گفتار اول: چارچوب نظری جمهوری اسلامی

۱۴۴.....	الف) رهبری.....
۱۴۷.....	ب) رئیس جمهور و ریاست جمهوری.....
۱۴۹.....	ج) مجلس شورای اسلامی.....
۱۵۱.....	د) قوه‌ی قضائیه.....
۱۵۳.....	گفتار دوم: نظام جمهوری اسلامی به‌عنوان حکومت مطلوب اسلامی.....
۱۵۴.....	۱- نافی استبداد و دیکتاتوری.....
۱۵۴.....	۲- تأمین و حفظ آزادی.....
۱۵۵.....	۳- پیوند با استقلال.....
۱۵۵.....	۴- عدالت‌خواه.....
۱۵۶.....	۵- دموکراسی مبتنی بر اسلام.....
۱۵۸.....	گفتار سوم: نظریه‌پردازان نظام جمهوری اسلامی.....
۱۵۹.....	۱- امام خمینی (ره).....
۱۶۸.....	۲- استاد شهید مطهری.....
۱۷۶.....	۳- آیت‌الله شهید بهشتی.....
۱۷۸.....	۴- آیت‌الله طالقانی.....
۱۸۱.....	۵- آیت‌الله سیدعلی خامنه‌ای.....
۱۸۵.....	فصل دوم: جمهوری اسلامی به‌عنوان یک نظام سیاسی.....
۱۸۶.....	گفتار اول: جمهوریت نظام.....
۱۹۱.....	گفتار دوم: اسلامیت نظام.....
۱۹۵.....	فصل سوم: مباحث مختلف درباره‌ی مشروعیت نظام جمهوری اسلامی.....
۱۹۵.....	گفتار اول: دیدگاه‌های سلبی و ایجابی درباره‌ی جمهوری اسلامی.....
۲۰۰.....	گفتار دوم: حقانیت و مقبولیت جمهوری اسلامی.....
۲۰۲.....	۱- مشروعیت به مثابه مقبولیت.....
۲۰۲.....	۲- مقبولیت بخشی از مشروعیت.....
۲۰۳.....	۳- مقبولیت شرط تحقق مشروعیت.....
۲۰۵.....	گفتار سوم: مشروعیت نظام جمهوری اسلامی.....

بخش چهارم:

- ۲۱۱..... مبانی مشروعیت نظام جمهوری اسلامی
- ۲۱۵..... فصل اول: مکتب تشیع
- ۲۳۲..... ۱- بررسی روایت مقبوله عمر بن حنظله
- ۲۳۵..... ۲- بررسی روایت مشهوره‌ی ابی خدیجه
- ۲۳۸..... ۳- بررسی روایت توقیع شریف
- ۲۴۱..... مکتب تشیع به‌عنوان یکی از مبانی مشروعیت نظام جمهوری اسلامی..
- ۲۴۵..... فصل دوم: انقلاب اسلامی
- ۲۴۵..... اسلام به‌عنوان ایدئولوژی انقلاب اسلامی
- ۲۴۶..... ۱- اسلام به‌عنوان کامل‌ترین مکتب انقلابی
- ۲۴۷..... ۲- ماهیت اسلامی انقلاب اسلامی
- ۲۵۰..... ماهیت ملی انقلاب اسلامی
- ۲۵۱..... ۱- نفی اقدامات و سیاست‌های ضداسلامی رژیم پهلوی
- ۲۵۲..... ۲- نفی بنیادین مشروعیت رژیم پهلوی
- ۲۵۴..... ماهیت ایجابی انقلاب اسلامی
- ۲۵۵..... ۱- انقلاب اسلامی به‌عنوان احیاگر ارزش‌های اسلامی
- ۲۵۶..... ۲- تأسیس نظام جمهوری اسلامی
- ۲۵۹..... فصل سوم: رهبری امام خمینی(ره)
- ۲۷۱..... فصل چهارم: بهره‌گیری از مؤلفه‌های مدرن نظام سیاسی
- ۲۷۲..... گفتار اول: مؤلفه‌های مدرن نظام جمهوری اسلامی
- ۲۷۲..... ۱- حکومت قانون
- ۲۷۶..... ۲- مجلس قانون‌گذاری
- ۲۷۷..... ۳- شوراها
- ۲۷۹..... ۴- مشارکت سیاسی و انتخابات
- ۲۸۲..... ۵- آزادی
- ۲۸۶..... ۶- برابری

گفتار دوم: تلازم مؤلفه‌های مدرن و مؤلفه‌های اسلامی نظام جمهوری

۲۸۷.....اسلامی

۲۹۳.....نتیجه‌گیری

۲۹۷.....کتابنامه

۳۰۳.....نمایه

www.ketab.ir

مقدمه

انقلاب اسلامی دارای ابعاد گوناگون منحصر به فرد است که تلاش برای گنجاندن آن در مدل‌های مختلف جنبش‌ها و انقلاب‌های بزرگ، کارساز نیست. یکی از این ابعاد پراهمیت، موضوع مشروعیت نظام سیاسی برخاسته از انقلاب اسلامی است. براساس مدل‌های ماکس وبر و سیادت سه‌گانه‌ی او، که همچنان بر اندیشمندان حال حاضر غرب سایه‌ی سنگین دارد، پدیده‌ی انقلاب اسلامی باز هم استثنائی می‌نماید و در چارچوب نظرات او و پیروانش و سایر نظریه‌پردازان غرب جای نمی‌گیرد.

جمهوری اسلامی یک نظام مردم‌سالار دینی است که مشروعیت خود را از عمل و پایبندی به قوانین مترقی و انسان‌ساز اسلام کسب می‌کند و بر بستر مقبولیت مردم حرکت می‌کند. ایجاد تعادل و توازن بین الهی‌بودن و مردمی‌بودن از مسئولیت‌های بزرگ رهبری در انقلاب اسلامی است که این مقوله خود منشا بحث‌ها و اظهارات علمی بسیار شده است. مقام معظم رهبری در یکی از آخرین مواضع فکری خود در مورد نظام جمهوری اسلامی ایران، مردم‌سالاری دینی را یک «حقیقت بسیط» نامیدند. این موضع بسیار مترقی و روشن چالش‌های نظری در این زمینه را پاسخ داد و اثبات نمود که مردم و دخالت آنها در تعیین سرنوشت خویش اصل بسیار مهمی در اسلام است که ابدأ قابل تفکیک از آن نیست. اگر امروز نظام جمهوری اسلامی براساس مدل‌های دموکراتیک رایج در جهان حرکت می‌کند، این مسیر کاملاً منطقی بر آموزه‌های اسلامی است و دموکراسی در بطن تعالیم اسلامی است و هرگز عاریتی نیست. برخلاف نظر برخی کارشناسان که معتقدند نظام اسلامی مردم‌سالاری را

نپذیرفته است باید گفت که مردم‌سالاری جزء تفکیک‌ناپذیر اسلام است. این پژوهش به دنبال تبیین مشروعیت نظام جمهوری اسلامی ایران است که امید است بتواند علاقمندان به مطالعات انقلاب اسلامی را یاری رساند. ضمن تشکر از زحمات مؤلف محترم، از تلاش‌های معاون پژوهشی آقای دکتر اکبر اشرفی، مدیر بخش تحقیق آقای علی کردی و آقایان میرحواس احمدزاده و سیدمهدی سیدمحسنی مدیر و کارشناس گروه حقوق و اندیشه سیاسی و نیز همکاران محترم در معاونت انتشارات قدردانی می‌شود.

مرکز اسناد انقلاب اسلامی

www.ketab.ir

پیشگفتار

ظهور هر حکومتی در عرصه‌ی جامعه با شکل‌گیری باور و ذهنیتی خاص در مردم همراه است. پرواضح است که تکوین اجتماعی یک حکومت، بدون وجود بستر مناسب ذهنی و روانی آحاد جامعه شکل نمی‌پذیرد؛ بنابراین نمی‌توان شکل‌گیری عینی یک حکومت باثبات را بدون تحقق بستر ذهنی جامعه در جهت پذیرش آن حکومت امکان‌پذیر دانست.

مشروعیت به تبیین رابطه‌ی ذهنی حکومت و مردم می‌پردازد و علمی‌الاصول نحوه‌ی ارتباط را از دیدگاه مردم و حکومت‌شوندگان مورد توجه قرار می‌دهد. در حقیقت، مشروعیت چرایی حکومت، حکومت‌کنندگان و اطاعت و تبعیت حکومت‌شوندگان را توجیه و تبیین می‌کند، در نتیجه وجود اشکال مختلف مشروعیت به منزله‌ی وجود دیدگاه‌ها و تلقی‌های مختلف نزد مردم نسبت به حکومت و حاکمیت می‌باشد. در همین راستا مهم‌ترین کارویژه‌ی مشروعیت تبدیل قدرت به اقتدار است. اقتدار، قدرت مشروعی است که از جانب کسانی که تحت سلطه‌ی آن قرار می‌گیرند، معتبر و موجه تلقی می‌شود. چنین قدرتی، قانونی، عادلانه و برحق شناخته خواهد شد. در نتیجه اعمال زور از جانب شخص واجد اقتدار، موجه و مشروع به شمار می‌رود.

بنابراین مشروعیت به معنای توانمندی ایجاد و حفظ این باور است که نظام سیاسی موجود، مناسب‌ترین نهاد برای اداره‌ی جامعه است. از این رو هر نظام سیاسی برای کسب مشروعیت می‌کوشد و در پی محقق جلوه‌دادن خود می‌باشد؛ چرا که در

صورت فقدان مشروعیت، حکومت اعتماد عمومی را از دست می‌دهد و سرانجام فرومی‌ریزد.

با توجه به مقدمه‌ی فوق می‌توان ادعا نمود مبحث مشروعیت، زیربنایی‌ترین و اساسی‌ترین پرسش در اعمال حاکمیت نظام سیاسی و دولت است. در بحث مشروعیت، پرسش اصلی از حق حاکمیت است. پرسش این است که وقتی قدرت سیاسی به اعمال حاکمیت می‌پردازد و به الزام و آمریت مبادرت می‌ورزد، مبنای این اعمال حاکمیت چیست؟ دولت و نظام سیاسی از چه منبعی این حق را گرفته است که می‌تواند مردم را وادار به اطاعت از قوانین خود کند و مردم هم باید ملتزم به فرمانبرداری و پذیرش فرمان آن شوند؟ پرسش از مشروعیت سیاسی، آنقدر حیاتی است که هر نظام سیاسی باید پاسخگوی آن باشد و به‌گونه‌ای اعمال حاکمیت خود را توجیه کند و عقلانی و مقبول نشان دهد.

نظام جمهوری اسلامی نظام برآمده از انقلاب اسلامی ایران و یک نظام سیاسی دینی است که در نتیجه‌ی قرائت و تفسیری خاص از مکتب تشیع شکل گرفته است. این نظام در طول تاریخ مسبوق به سابقه بوده است و اگرچه درون‌مایه‌ی نظری آن سابقه‌ای بلندمدت دارد و در آراء و آثار علما و نظریه‌پردازان شیعه نمونه‌هایی از آن یافت می‌شود، لکن این ایده و اندیشه به‌صورتی که در انقلاب اسلامی ایران عینیت یافت و موجب تلفیق و درآمیختگی اصول و مبانی دینی در قالب اسلامیت نظام به همراه بهره‌گیری از مؤلفه‌های مدرن جهان حاضر در قالب جمهوریت آن شد، در تاریخ سابقه‌ای نداشته است. همین نو بودن موجب آن شده است تا مبانی نظری و پشتوانه‌های فکری نظام جمهوری اسلامی چندان منقح و تبیین نشده باشد؛ و این مسئله سبب شده تا همواره بر سر مبانی نظام جمهوری اسلامی بحث و مناقشه باشد. این‌گونه مباحثات و گاه مناقشات درباره‌ی مبانی مشروعیت در نظام جمهوری اسلامی به‌صورت مشهودی وجود داشته است و دارد. بنابراین تبیین نظری مبانی مشروعیت نظام جمهوری اسلامی اقدامی ضروری است که می‌تواند منجر به تحکیم بنیان این نظام گردد. مطالعه در خصوص مشروعیت نظام جمهوری اسلامی در دو دوره‌ی

زمانی مورد توجه قرار گرفت: دوره‌ی اول زمان تأسیس و استقرار این نظام با پیروزی انقلاب شکوهمند ملت ایران، و در دوره‌ی دوم دوره‌ی استمرار این نظام می‌باشد. مبانی مشروعیت نظام جمهوری اسلامی در دوره‌ی تأسیس و استقرار، شامل مؤلفه‌هایی است که عمده‌ترین آنها عبارت‌اند از: مکتب تشیع، رهبری حضرت امام(ره)، انقلاب اسلامی ایران و بهره‌گیری نظام از مؤلفه‌های مدرن نظام‌های سیاسی.

تشیع را باید هسته و جوهره‌ی هویتی جامعه‌ی ایران قلمداد نمود. این مکتب طی صدها سال مهم‌ترین عاملی است که به حیات ذهنی و عینی جامعه‌ی ایران سامان خاصی بخشیده است. اساساً ایرانیان طی سالیان متمادی بسیاری از مؤلفه‌های هویتی خود را از مکتب تشیع اخذ کرده‌اند و ملاک صدق و کذب و خیر و شر حیات فردی و اجتماعی خود را در این مکتب جستجو نموده‌اند. نظام جمهوری اسلامی نیز به‌عنوان نظام سیاسی مبتنی بر قرآنی‌خاص از مکتب تشیع می‌باشد که مهم‌ترین نظریه‌پرداز آن، حضرت امام خمینی(ره) بوده است. ایشان با طرح نظریه‌ی ولایت فقیه و سپس با تأکید بر جمهوریت و اسلامیت نظام سیاسی مطلوب، برای جامعه‌ی ایران زیربنای استقرار یک نظام سیاسی برآمده از مکتب تشیع را پی‌ریزی نمودند. این نظام از سوی اکثریت ملت ایران با وقوع انقلاب اسلامی مورد تأیید و پذیرش عام قرار گرفت و در ایران مستقر شد. این نظام سیاسی با بهره‌گیری از مؤلفه‌های دینی مورد پذیرش جامعه‌ی ایران و نیز بهره‌مندی از مؤلفه‌های نظام‌های سیاسی مدرن همچون تفکیک قوا، پارلماناریسم، انتخابات، احزاب سیاسی و... توانست مشروعیت لازم را جهت استقرار به‌دست آورد. بنابراین می‌توان از چهار مؤلفه‌ی فوق‌الذکر به‌عنوان مبانی مشروعیت نظام جمهوری اسلامی در زمان تأسیس و استقرار نام برد.

در این پژوهش نیز سعی خواهیم نمود مبانی مشروعیت نظام جمهوری اسلامی در یک بستر معرفت‌شناختی در خصوص مباحث مربوط به مشروعیت و مشروعیت سیاسی به‌طور کلی و مشروعیت نظام جمهوری اسلامی به‌صورت خاص مورد بررسی و مطالعه قرار بگیرد. این پژوهش در چهار بخش سازماندهی شده است.

در بخش اول، مبانی مختلف پیرامون مشروعیت و مشروعیت سیاسی از جمله

مفهوم‌شناسی مشروعیت و مشروعیت سیاسی، تعریف مشروعیت و مشروعیت سیاسی، مشروعیت در اندیشه‌ی سیاسی، مشروعیت در اندیشه‌ی نظریه‌پردازان و انواع مشروعیت سیاسی و تقسیم‌بندی‌های صورت‌گرفته درخصوص مشروعیت و مشروعیت سیاسی مورد بررسی قرار گرفته است. در بخش دوم، سابقه‌ی مبحث مشروعیت در اسلام و ایران با توجه به مشروعیت در اندیشه‌ی سیاسی تسنن و تشیع در بعد اسلامی و مشروعیت در ایران باستان و دولت‌های صفویه، قاجار و پهلوی مورد بررسی قرار گرفته است. در بخش سوم، جایگاه مبحث مشروعیت و ارتباط آن با نظام جمهوری اسلامی مورد مطالعه قرار گرفته است. در این بخش پیشینه‌ی نظری جمهوری اسلامی، چارچوب نظری جمهوری اسلامی، نظریه‌پردازان جمهوری اسلامی و جمهوری اسلامی به‌عنوان یک نظام حکومتی - سیاسی مطلوب از دیدگاه اسلامی بررسی شده است.

در بخش چهارم و پایانی پژوهش مبانی مشروعیت نظام جمهوری اسلامی در قالب چهار اصل: مکتب تشیع، انقلاب اسلامی، رهبری حضرت امام خمینی (ره) و بهره‌گیری از مؤلفه‌های مدرن نظام‌های سیاسی مطالعه و تبیین شده است.